

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра цивільного процесу

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Судові спори: актуальні проблеми матеріального та процесуального права»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2022

Харків 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Судові спори: актуальні проблеми матеріального та процесуального права» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 24 с.

Розробники:

Попов Олександр Ігорович, кандидат юридичних наук, доцент
Жушман Максим Вікторович, кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри цивільного процесу
(протокол № 9 від 08 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – Гусаров Костянтин Володимирович, доктор юридичних наук, професор

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	11
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	11
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	13
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	14
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	16
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної / заочної форми навчання.....	18
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	19

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Судові спори: актуальні проблеми матеріального та процесуального права» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – «Право»	за вибором	за вибором
Кількість модулів – 2		Рік підготовки: 2022 / 2023	Рік підготовки: 2022 / 2023
	Спеціальність – 081 «Право»	Семестр	Семестр
Загальна кількість годин – 120		1 / 2	1 / 2
	Рівень освіти – другий (магістерський)	Лекції	Лекції
		20 год.	6 год.
		Практичні/ семінарські заняття	Практичні /семінарські заняття
		20 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		80 год.	110 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента – 6-8.		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований залік)

Мета навчальної дисципліни – формування системи теоретико-прикладних знань у сфері розгляду і вирішення спорів судами різних

юрисдикцій, вироблення основних умінь та навичок застосування норм матеріального та процесуального права у відповідній сфері, активізація аналітичної діяльності студентів, проведення науково-дослідницької роботи, а також опанування практичних навичок діяльності правника.

Завдання:

- формування теоретико-прикладних знань про судові спори як окремий пласт юридичної практики;
- опанування інструментарієм правника у сфері розгляду і вирішення судами спорів;
- зосередження уваги на прикладних аспектах розмежування судових юрисдикцій крізь призму судової практики та фундаментальних принципах окремих процесуальних порядків;
- вивчення актуальних проблем матеріального та процесуального права, які мають місце у правозастосовній діяльності;
- поглиблення знань та навичок складання процесуальних документів, а також аналізу матеріалів судової практики та вмінь застосовувати їх у практичній діяльності.

Пререквізити: «Цивільний процес», «Цивільне право», «Судочинство у господарських судах», «Процесуальні документи у цивільних справах».

Кореквізити: «Приватне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці»; «Публічне право: сучасні доктрини в судовій та правозастосовній практиці»; «Порівняльне правознавство».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

PH-1.	Розуміти специфіку судових спорів як окремої сфери юридичної практики.
PH-2.	Застосовувати принципи цивільного, адміністративного та господарського судочинства у практичній діяльності.
PH-3.	Орієнтуватися в системі законодавства, правових позиціях Верховного Суду та практиці Європейського суду з прав людини з питань, що стосуються окремих категорій судових спорів.
PH-4.	Характеризувати процесуальні механізми забезпечення єдності судової практики Верховним Судом.
PH-5.	Виявляти та стежити за актуальними проблемами судової практики у сфері вирішення спорів.
PH-6.	Виробляти стратегії захисту інтересів осіб у судових процедурах, залежно від специфіки окремих категорій спорів.
PH-7.	Інтегрувати знання про особливості касаційного перегляду судових рішень в межах різних процесуальних порядків.
PH-8.	Застосовувати доктрини приватного права у практичній діяльності.
PH-9.	Виявляти ознаки фразурдаторності правочинів та застосовувати відповідні знання у практичній діяльності.
PH-10.	Складати процесуальні документи у практичній діяльності, зокрема, у сфері судових спорів.
PH-11.	Розуміти специфіку розгляду судами спорів про недійсність правочинів.
PH-12.	Застосовувати принципи приватного права при тлумаченні договорів.

Викладання навчальної дисципліни «Судові спори: актуальні проблеми матеріального та процесуального права» забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.

ЗК1.3. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

Спеціальних компетентностей:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК1.1. Здатність аналізувати механізми оцінки ефективності юридичної практики за напрямками (галузями) юридичної діяльності.

СК1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки

створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).

Програмних результатів навчання:

ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН1.1. Визначати індикатори якості й ефективності юридичної практики.

ПРН 1.3. Аналізувати механізми публічно-правового і приватно-правового регулювання в юридичній практиці.

ПРН 1.6. Демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів в дискурсі правової епістемології та юридичної практики.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна характеристика судових спорів (litigation) як окремої сфери юридичної практики

Принципи приватного права в судовій практиці. Значення принципів при тлумаченні норм приватного права. Значення принципів при тлумаченні договору. Окремі доктрини як прояви добросовісності (venire contra factum proprium (заборони суперечливої поведінки), доктрина uberrima fides).

Принципи адміністративного судочинства та юрисдикція адміністративних судів. Розуміння принципів адміністративного судочинства в світлі його завдань та практики Європейського суду з прав людини. Адміністративна юрисдикція: проблеми розмежування. Проблемні питання підсудності адміністративних справ у світлі судової практики. Особливості зміни підсудності адміністративних справ у зв'язку з проведенням антитерористичної операції та в умовах воєнного стану. Передача справи з одного суду до іншого.

Касаційне провадження: особливості розгляду адміністративних та господарських справ. Поняття касаційного провадження. Суд касаційної інстанції та його повноваження. Право касаційного оскарження судових рішень у адміністративних та господарських справах, підстави оскарження. Практика застосування процесуальних «фільтрів» Верховним Судом у адміністративних та господарських справах. Касаційна скарга: зміст, строк та порядок подання. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги, відмови у відкритті касаційного провадження крізь призму практики Верховного Суду в адміністративних та господарських справах. Відкриття касаційного провадження, призначення касаційної скарги до розгляду. Межі касаційного перегляду судових рішень. Розгляд адміністративних та

господарських справ у судовому засіданні та за наявними матеріалами справи (письмове провадження). Судове засідання суду касаційної інстанції. Нарадча кімната. Постанова суду касаційної інстанції. Окрема думка судді. Процесуальні механізми забезпечення єдності судової практики в адміністративних та господарських справах: передача справ на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду.

Модуль 2. Актуальні проблеми застосування норм матеріального та процесуального права у судовій практиці

Фраудаторні конструкції: судова практика. Історія формування фраудаторних правочинів. Конкурсне і позаконкурсне оспорювання правочинів. Фраудаторні правочини та їх відмежування від фіктивних правочинів. Особливості кваліфікації як фраудаторних різних видів правочинів. Інші фраудаторні конструкції.

Земельні спори: судова практика. Критерії розмежування юрисдикції судів. Компетенція цивільних, господарських та адміністративних судів щодо розгляду земельних спорів крізь призму правових висновків Великої Палати Верховного Суду. Юрисдикційність земельних спорів, пов'язаних із наданням дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки. Компетенція судів з розгляду земельних спорів щодо передачі земельних ділянок в оренду або надання у власність. Земельні спори під час створення фермерських господарств: питання юрисдикційності. Юрисдикція судів з розгляду спорів щодо державної реєстрації речових прав на земельну ділянку. Юрисдикційність спорів щодо виконання, зміни, продовження чи припинення договорів оренди землі.

Типові та зразкові справи в адміністративному судочинстві: судова практика. Поняття та ознаки типових справ. Процесуальний порядок розгляду і вирішення зразкових справ. Зразкове рішення

Верховного Суду: сутність, структура і особливості. Процесуальний порядок розгляду і вирішення типових справ. Судова практика розгляду типових і зразкових справ в адміністративному судочинстві.

Процесуальні документи у судових спорах: методика складання, судова практика. Типи процесуальних документів у судових спорах. Письмові заяви по суті справи: методика складання та порядок подання. Заяви з процесуальних питань: методика складання та порядок подання. Правові висновки Верховного Суду щодо застосування норм процесуального права, які охоплюють питання порядку складання і подання процесуальних документів у різних формах судочинства.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальна характеристика судових спорів (litigation) як окремої сфери юридичної практики				
1		<i>Принципи приватного права в судовій практиці</i>	20	4	4	12

2		<i>Принципи адміністративного судочинства та юрисдикція адміністративних судів.</i>	20	4	4	12
3		<i>Касаційне провадження: особливості розгляду адміністративних та господарських справ</i>	20	4	4	12
		<i>Разом</i>	<i>60</i>	<i>12</i>	<i>12</i>	<i>36</i>
		Модуль 2. Актуальні проблеми застосування норм матеріального та процесуального права у судовій практиці				
4		<i>Фраудаторні конструкції: судова практика</i>	14	2	2	10
5		<i>Земельні спори: судова практика</i>	14	2	2	10
6		<i>Типові та зразкові справи в адміністративному судочинстві: судова практика.</i>	18	2	2	14
7		<i>Процесуальні документи у судових спорах: методика складання, судова практика.</i>	14	2	2	10
		<i>Разом</i>	<i>60</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>44</i>
		Усього годин / кредитів ECTS	120/ 4.0	20	20	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальна характеристика судових спорів (litigation) як окремої сфери юридичної практики				
1		<i>Принципи приватного права в судовій практиці</i>	14	2	2	10
2		<i>Принципи адміністративного судочинства та юрисдикція адміністративних судів.</i>	20			20
3		<i>Касаційне провадження: особливості розгляду адміністративних та господарських справ</i>	12	2		10
		<i>Разом</i>	46	4	2	40
		Модуль 2. Актуальні проблеми				

		застосування норм матеріального та процесуального права у судовій практиці				
4		<i>Фраудаторні конструкції: судова практика</i>	20			20
5		<i>Земельні спори: судова практика</i>	20			20
6		<i>Типові та зразкові справи в адміністративному судочинстві: судова практика.</i>	20			20
7		<i>Процесуальні документи у судових спорах: методика складання, судова практика.</i>	14	2	2	10
		<i>Разом</i>	74	2	2	70
		Усього годин / кредитів ECTS	120/ 4.0	6	4	110

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Судові спори: актуальні проблеми матеріального та процесуального права» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного

заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль					Підсумкова оцінка знань (диференційований залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Самостійна робота студентів	
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум		
Мах 20	Мах 20	Мах 20	Мах 20	Мах 20	Мах 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
--------------	-----------------	-------------------------------

Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 20	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	10	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.

		При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.

Диференційований залік	100	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
зараховано	85	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі,

		<p>достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на заліку за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.</p>
	70	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.</p>
	60	<p>1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.</p>
не зараховано	55	<p>1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.</p>

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної / заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з		

	кількома помилками		80 – 89
С	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
Д	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
Е	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.07.2022).
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016. № 1402-VIII. Дата оновлення: 22.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 31.07.2022).
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 31.07.2022).

4. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2021 р. № 2768-III. Дата оновлення: 10.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 31.07.2022).
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.10.2012 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 31.07.2022).
6. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 31.07.2022).
7. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Дата оновлення: 06.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 31.07.2022).
8. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. №. 2747-IV. Дата оновлення: 27.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 31.07.2022).
9. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. Дата оновлення: 07.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 31.07.2022).
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Дата оновлення: 16.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 31.07.2022).

Основна література

1. Цивільний процес : навч. посіб. / К. В. Гусаров та ін. Харків : Право, 2020. 390 с.
2. Цивільне право (частина загальна). Курс лекцій : навч. посіб. / І. В. Спасибо-Фатєєва та ін. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.
3. Правові позиції Верховного Суду у цивільних, господарських та

адміністративних справах : практич. посіб. / уклад.: В. В. Комаров, Д. Д. Луспеник, С. О. Кравцов та ін.; за ред. В. В. Комарова, Д. Д. Луспеника. Харків : Право, 2019. 872 с.

4. Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: коментарі науковців / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 496 с.

5. Недійсність правочинів: коментар судової практики / В. І. Крат та ін.; ред. І. В. Спасибо-Фатєєва. Харків : Право, 2018. 264 с.

Додаткова література

1. Гусак А. Litigation-тренди: юридичні послуги у сфері судового представництва. *Юридична газета. Лідери ринку 2019*. С. 97 - 98. URL: https://yurgazeta.com/content/UserFiles/Docs_new/282ea84635b13b8f4413a55c75809e5c.pdf (дата звернення: 02.08.2022).

2. Жушман М.В. Звернення стягнення на майно, права на яке не зареєстровано в установленому законом порядку. *Право і суспільство*. 2018. № 4 . С. 86 - 92.

3. Крат В. І. Значення добросовісності в цивільному обороті: огляд судової практики. *Добросовісність: доктрина & судова практика* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 342 - 360.

4. Крат В. Фраудаторність від Юстиніана. *Закон і бізнес*. 2021. № 28 (1534). С. 6.

5. Крат В.І. Судова практика з питань оспорювання правочинів і застосування судом норми ст. 13 ЦК про зловживання правом. *Зловживання правом* : зб. ст. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. С. 291-307.

6. Попов А.И. Механизм обеспечения единства судебной практики в гражданском судопроизводстве Украины. *Вестник гражданского процесса*. 2018. Т. 8. № 2. С. 221 - 238.

7. Попов О.І. Роль адвоката у забезпеченні єдності судової практики при розгляді цивільних справ. *Проблеми законності*. Харків, 2021 Вип. 154. С. 127 - 137.

8. Ткачук О.М. Земельний кодекс України: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду - Великої Палати та Касаційного цивільного суду (практика 2018-2019 років). Харків : Право, 2020. 206 с.

9. Ткачук О.М. Сімейний кодекс України: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду - Великої палати та Касаційного цивільного суду (практика 2019 року). Харків : Право, 2020. 200 с.

10. Ткачук О.М. Цивільний процесуальний кодекс України: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду - Великої палати та Касаційного цивільного суду (практика 2018-2019 років). Харків : Право, 2020. 106 с.

11. Ткачук О.М. Цивільний кодекс України: постатейний покажчик правових позицій Верховного Суду - Великої палати та Касаційного цивільного суду (практика II півріччя 2019 року). Харків : Право, 2020. 248 с.

12. Уркевич В. Господарські справи на розгляді Великої Палати Верховного Суду: підстави для передачі. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/125685-gospodarski-spravi-na-rozglyadi-velikoyi-palati-verkhovnogo-sudu-pidstavi-dlya-peredachi> (дата звернення: 02.08.2022).

13. Уркевич В. Процесуальні фільтри касаційного оскарження судових рішень у господарських справах. *Юридична газета онлайн*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/procesualni->

filtri-kasaciynogo-oskarzhennya-sudovih-rishen-u-gospodarskih-spravah.html

(дата звернення: 02.08.2022).

14. Кібенко О., Уркевич В. Підходи Великої Палати Верховного Суду до визначення юрисдикційності спорів. *Судебно-юридическая газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/164290-pidkhodi-velikoyi-palati-verkhovnogo-sudu-do-viznachennya-yurisdiksiynosti-sporiv> (дата звернення: 02.08.2022).

15. Уркевич В. Земельні спори фермерських господарств: практика визначення юрисдикції. *Судебно-юридическая газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/145585-zemelni-spori-fermerskikh-gospodarstv-praktika-viznachennya-yurisdiksiyi> (дата звернення: 02.08.2022).

16. Уркевич В. Ю. Право постійного користування земельною ділянкою: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2020. № 5. С. 143-157.

17. Уркевич В.Ю. Поновлення договору оренди землі: проблеми теорії та судової практики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. № 3. С. 48 - 62.

18. Захаров О., Шевченко М. Земельна ділянка і два конкуруючі інтереси: позиція Верховного Суду. *Юридичний вісник України*. 2021. № 44/45. С. 20 - 21.

Інтернет-ресурси

1. Судова влада України - <http://www.court.gov.ua>
2. Конституційний Суд України - <http://www.ccu.gov.ua>
3. Єдиний державний реєстр судових рішень - <http://reyestr.court.gov.ua>
4. Верховний Суд. База правових позицій - <https://lpd.juscourt.com>
5. Законодавство України - <http://zakon1.rada.gov.ua>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс
кафедри цивільного процесу. URL: [http:
https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/57-kafedra-czivilnogo-
proczesu.html](https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/57-kafedra-czivilnogo-proczesu.html)